

Úvodník Výběru rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi č. 4/2025

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 4/2025

ÚVODNÍK

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

i tentokrát vám nad rámec komentovaných překladů rozsudků Soudu přinášíme několik úvodních slov, v nichž upozorňujeme na další významná rozhodnutí Soudu, která se do tohoto čísla Výběru nevešla.

Nejprve bychom rádi vaši pozornost upřeli na tři rozhodnutí Soudu proti České republice – dvě z oblasti trestního práva, jedno z práva rodinného. Prvním je rozsudek **Krpelík proti České republice** (ze dne 12. 6. 2025, č. 23963/21), v němž Soud shledal, že české orgány porušily právo stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) Úmluvy. Stěžovatel se sníženým intelektem (IQ 67) byl v přípravném řízení vyslýchán v nepřítomnosti obhájce, ačkoli pro to neexistovaly naléhavé důvody a jeho duševní stav byl policejnímu orgánu znám. Soud se pozastavil nad tím, že **poučení o právu na obhájce** bylo stěžovateli poskytnuto pouze formálně – prostřednictvím předtištěného formuláře bez jakéhokoli individualizovaného vysvětlení. Zdůraznil, že osoby s mentálním postižením jsou ve zranitelném postavení a vyžadují zvláštní procesní záruky, např. zjednodušené poučení, pomoc obhájce či podpůrce, které však orgány činné v trestním řízení nepřijaly. Vzdání se práva na obhájce tak v projednávané věci nebylo svobodné a informované, a tedy ani platné. Použitím sebeobviňujících výpovědí, které stěžovatel v nepřítomnosti obhájce učinil, jako usvědčujících důkazů v následném řízení došlo k nevratnému narušení spravedlivosti řízení.

Pokud jde o formuláře poučení, Soud konstatoval, že jejich standardizované znění je náročné i pro osoby s plnými rozumovými schopnostmi. Jejich srozumitelnosti nepřispívají ani odkazy a doslovné citace právních ustanovení. Doporučil, aby orgány činné v trestním řízení poskytovaly zranitelným osobám buď zjednodušenou podobu poučení o právech, nebo prostředníka k usnadnění komunikace a pochopení informací. Policejní orgány i soudy mají povinnost ověřovat, zda osoba poučení skutečně porozuměla. V dané věci sice soudy prostřednictvím znaleckých posudků zkoumaly, zda byl stěžovatel schopen účastnit se řízení a hájit se, nezkoumaly však jeho schopnost porozumět poučení o právech a platně se svých procesních práv vzdát. Podle Soudu jde o dva odlišné aspekty, neboť schopnost účastnit se trestního řízení neznámá, že dotyčný porozuměl povaze svých procesních práv a že se jich vědomě a informovaně vzdal.

Po prvotní analýze rozsudku se nejeví nezbytné měnit právní úpravu. O podobě obecných opatření, jimiž by se předešlo obdobným porušením Úmluvy v budoucnu, bude vedena odborná diskuse. Nejprve se sejdou zástupci dotčených orgánů a později bude jednáno také v rámci Kolegia expertů pro výkon rozsudků Soudu, poradního orgánu vládního zmocněnce (více informací naleznete [zde](#)). Pozornost bude věnována zejména třem aspektům. Prvním je rozpoznávání zranitelných osob s duševní vadou, u nichž je namísto nutná obhajoba ve smyslu § 36 odst. 2 trestního řádu. Druhým bude úprava poučení o procesních právech. Vzhledem k výslovné kritice stávajících formulářů ze strany Soudu bude nezbytné vypracovat jejich zjednodušenou verzi, ke které bude plný text poučení

příkládán. Konečně třetí oblastí je proces ověřování, zda poučená osoba skutečně pochopila podstatu svých práv a důsledky jejich vzdání se. Průběh výkonu rozsudku lze sledovat v záložce „výkon rozhodnutí“ na webovém portálu [mezisoudy.cz](https://www.mezisoudy.cz).

Druhým významným judikátem z oblasti trestního práva je rozhodnutí **Bouša proti České republice** (ze dne 3. 6. 2025, č. 34067/23). V něm Soud řešil aktuální otázku, jaký má rozsudek trestního soudu, kterým schválí **dohodu o vině a trestu**, dopad na dodržení presumpce nevinu a práva na nestranný soud spoluobžalovaného, který dohodu neuzavřel. V projednávané věci byl stěžovatel souzen týmž senátem krajského soudu, který dříve schválil dohody o vině a trestu jeho spoluobžalovaných, přičemž v rozsudku schvalujícím dohody byl stěžovatel jmenovitě uveden i s datem narození.

Soud připomněl, že při posouzení, zda rozsudek schvalující dohody o vině a trestu spoluobžalovaných obsahoval závěry, jež fakticky předjímaly otázku stěžovatelovy viny, a zda v objektivním smyslu narušily nestrannost soudního senátu, jenž stěžovatele odsoudil, je třeba se zaměřit na tři aspekty: (i) zda bylo v rozsudku schvalujícím dohody o vině a trestu nezbytné odkázat na účast stěžovatele na trestné činnosti spoluobžalovaných; (ii) pokud ano, zda se tento odkaz omezil na rozsah, který byl nezbytný pro závěr o vině spoluobžalovaných; a (iii) zda byl formulován tak, aby byla vyloučena možná předpojatost soudu vůči stěžovateli.

V projednávané věci Soud konstatoval, že při vyličení skutkového stavu trestného činu spoluobviněných, zejména drogového distribučního řetězce, byl odkaz na osobu a roli stěžovatele nevyhnutelný. Dodal, že je přípustné do rozsudku uvést celé jméno i datum narození. Rozsudek Mucha proti Slovensku (ze dne 25. 11. 2021, č. 63703/19, bod 62) nelze vykládat tak, že by trestní soud nemohl za žádných okolností identifikovat obžalovaného, který bude teprve souzen, vlastním jménem. Ohledně rozsahu zmínek o stěžovateli Soud shledal, že odkazy na jeho osobu a roli byly omezeny na nezbytný popis skutkového děje. Ke zvoleným formulacím Soud uvedl, že rozsudek neobsahoval žádné právní závěry o vině stěžovatele, neoznačoval ho jako pachatele činu, z něhož byl obviněn, ani jako osobu, která naplnila jeho skutkovou podstatu, a jasně uváděl, že je „stíhán samostatně“. Doporučil nicméně českým soudům, aby v budoucnu v rozsudku schvalujícím dohodu o vině a trestu výslovně uváděly, že vina osob, o nichž bude teprve rozhodováno, nebyla pravomocně prokázána. Soud uzavřel, že formulace výroku rozsudku proti stěžovatelovým spoluobžalovaným nenarušily stěžovatelovo právo být považován za nevinného až do prokázání viny, a pochybnosti stěžovatele ohledně nestrannosti nalézacího soudu nebyly objektivně odůvodněné. Stížnost proto odmítl.

Rozhodnutí ve věci Bouša tak užitečným způsobem doplňuje mozaiku judikatury Soudu poskytující vodítka, jak by soudy měly (např. rozhodnutí ze dne 17. 9. 2024, C. O. proti Německu, č. 16678/22) či naopak neměly (např. rozhodnutí ze dne 6. 3. 2025, Gorše proti Slovinsku, č. 47186/21) postupovat při odůvodnění rozsudků, kterými schvalují dohody o vině a trestu části spoluobviněných, když další spoluobvinění budou teprve souzeni. Upozorňujeme, že v příštím čísle Výběru bude právě překlad a autorský komentář rozhodnutí Gorše proti Slovinsku publikován.

Třetí rozhodnutí Soudu, tentokrát z oblasti rodinného práva, je dobrou ukázkou náležitého postupu vnitrostátních soudů. V rozhodnutí ve věci Pokorný proti České republice (ze dne 7. 5. 2025, č. 40034/20) Soud přezkoumával řízení, v němž české soudy zamítly návrh stěžovatele na **prominutí lhůty k popření otcovství**. Stěžovatel se po mnoha letech společného života s dětmi, které vychoval jako vlastní, dozvěděl, že není jejich biologickým otcem, a domáhal se zrušení svého právního otcovství. Soudy jeho návrh zamítly s odůvodněním, že takový krok by nebyl v nejlepším zájmu nezletilých dětí, které se stěžovatelem vyrůstaly, mají k němu citové vazby a nadále jej považují za svého otce. Soudy rovněž zohlednily, že děti jsou závislé na jeho výživném a že není možné určit jejich biologického otce.

Soud postup českých soudů schválil a podotknul, že státy mají v oblasti rodinného práva široký prostor pro uvážení. Připomněl, že pokud rozhodnutí vnitrostátních soudů vychází z pečlivého posouzení všech relevantních okolností a sleduje nejlepší zájem dítěte, Soud jejich závěry nebude zpochybňovat. Českým soudům, včetně Nejvyššího soudu, nevytkl žádné pochybení a konstatoval, že právní jistota rodinných vztahů může být oprávněně upřednostněna před zájmem dospělého na uvedení právního stavu do souladu s biologickou realitou. Zohlednil též, že zamítnutí návrhu na prominutí lhůty k popření otcovství nezakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté, a stěžovatel tak může návrh znovu podat po nabytí zletilosti svých synů, kdy již odpadne nutnost zkoumat nejlepší zájem nezletilých jako přední hledisko.

V neposlední řadě bychom vaši pozornost chtěli zaměřit i na rozhodnutí Soudu ve věci **Cavca proti Moldavsku** (ze dne 9. 1. 2025, č. 21766/22), který se týkal **testování profesní integrity státního zaměstnance**, který byl v důsledku svého jednání v průběhu testu propuštěn. Stěžovatel namítal, že byl ke spáchání kárného provinění vyprovokován státním agentem jednajícím v utajení. Soud v případě stěžovatele shledal použitelnou občanskoprávní větev čl. 6, avšak zároveň se (s modifikacemi) inspiroval zárukami spravedlivého procesu, jež rozvinul v kontextu provokace v rámci trestního řízení. Stěžejním pak bylo také konstatování Soudu, že testování integrity samo o sobě nepředstavuje porušení čl. 6, byť vzhledem k okolnostem stěžovatelova případu následně konstatoval porušení jeho práv.

(Zpracovali: Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva a oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu)